

الزامات مدیریت بحران در بافت‌های فرسوده شهری

مجید عبدالهی

دکترای جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری و پژوهشگر ایمنی و مدیریت بحران

۱- مقدمه

حالی است که مجموعه فعالیت‌های حین و بعد از وقوع حوادث احتمالی را نیز مد نظر قرار می‌دهد.

در حال حاضر دیدگاه مدرن مورد توجه جدی برنامه‌ریزان و مدیران سوانح در بسیاری از کشورها می‌باشد و جهت‌گیری و استراتژی آتی چنین کشورهایی در مدیریت بحران سوانح بر این مبنا تنظیم و با دقت پیگیری و اجرا می‌شود. در چارچوب دیدگاه‌های فوق برای دستیابی به یک سیستم جامع مدیریت بحران باید به دقت چرخه عناصر مدیریت بحران را شناسایی نمود. سپس برای مراحل مختلف این چرخه، برنامه‌ریزی و سیاستگذاری نمود. بدین ترتیب مراحل زمانی قبل از بحران، شروع بحران، حین بحران و پس از بحران باید مدنظر باشد. لذا در فرآیند برنامه‌ریزی مدیریت بحران در بافت‌های فرسوده شهری باید سهم اصلی بر عهده اقدامات دوره پیشگیری قرار گیرد. شکل زیر دیدگاه‌های مختلف نظری و فلسفی در برنامه‌ریزی و سازماندهی مدیریت بحران را نشان می‌دهد.

۳- گذر از مدیریت بحران به مدیریت ریسک

سیر تحول نحوه مقابله با بلایا و بحران‌های احتمالی باعث شکل‌گیری دانشی تحت عنوان مدیریت بحران شده است. در مقابل این نحوه تفکر و مدیریت، موضوع ارزیابی خطر و آسیب‌پذیری و مدیریت ریسک نیز به عنوان مکمل این دانش مطرح است. مجموعه اجزاء و عناصری مانند آمادگی، کاهش اثرات و پیشگیری، مقابله و بازسازی سیستم مدیریت بحران را شکل می‌دهند و به دلیل ارتباط متقابل و تاثیر و تاتر این اجزاء بر یکدیگر لازم است نگاهی جامع، منسجم و یکپارچه در مدیریت بحران وجود داشته باشد. همچنین در سیستم جامع مدیریت بحران به برنامه‌ریزی، سازماندهی، بهره‌وری بهینه از منابع، آموزش و تمرین و کسب مهارت‌های تخصصی توجه ویژه می‌شود. متکی بر نظام سیاسی و اداری و بسته به نوع و تنوع حوادث، مدل‌های متفاوتی اعم

وقوع بلاایای طبیعی نظیر سیل، زلزله و غیره غالباً تاثیرات مخربی بر سکونتگاه‌های انسانی باقی‌گذارده و تلفات و خسارات سنگینی بر ساکنان آنها وارد ساخته است. در این میان مهمترین مساله وجود پتانسیل خطر حاکم هر منطقه است که هر لحظه احتمال آزاد شدن آن نیز می‌رود. لذا از دیدگاه ایمنی بهترین و مناسب‌ترین اقدام لازم، جداسازی انسان از منطقه خطر است، چرا که نمی‌توان خطر را محدود یا به طور کامل تحت کنترل درآورد. در مباحث شهرسازی و ارتباط آن با مدیریت بحران یکی از موضوعات مهم و قابل تامل مبحث بافت‌های فرسوده شهری است که همواره دغدغه‌هایی را بین مدیران شهری و دست‌اندرکاران مدیریت بحران شهری ایجاد نموده است.

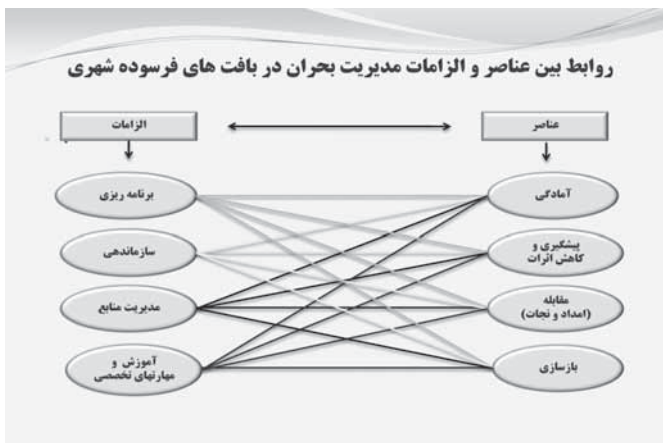
لذا به منظور مقابله و پاسخگویی به بحران‌های احتمالی و لزوم اتخاذ تصمیم سریع، صحیح و اجرای عملیات موثر در این بافت‌ها ضرورت دارد مجموعه‌ای از اقدامات و برنامه‌ها قبل، حین و بعد از بحران صورت گیرد. این برنامه‌ها در چارچوب سیاست‌های کلان و چشم‌انداز مطلوب مدیریت بحران به وسیله مشاهده سیستماتیک بحران‌ها و تجزیه و تحلیل آنها در جستجوی یافتن ابزاری است که به واسطه آنها بتوان از بروز بحران‌ها پیشگیری نموده و یا در صورت بروز آن در خصوص کاهش آثار آن، ایجاد آمادگی لازم برای مقابله، امدادسانی سریع و بهبود اوضاع در شرایط اضطرار اقدام نمود.

۲- دیدگاه‌های نظری و پایه مدیریت بحران

به واسطه شرایط و پتانسیل خطر حاکم بر بافت‌های فرسوده شهری، توجه به نظریه و دیدگاه‌های پایه در مدیریت بحران ضرورت دارد. این موضوع ترسیم‌کننده نگاه جامع و کلان به موضوع مدیریت بحران می‌باشد که در ادامه در چارچوب فلسفه مقابله با سوانح در بافت‌های فرسوده شهری ارائه می‌شود:

۱-۲- دیدگاه سنتی یا بحران محور: در این دیدگاه که نگاه تقدیرگرایانه به مقوله بروز سوانح دارد دولت‌ها و مردم بروز سوانح را امری عادی و مشیتی تلقی می‌کنند و تسلیم شرایط احتمالی بروز حوادث می‌شوند. در واقع چنین جوامعی منتظر بروز سوانح می‌مانند و در صورت بروز تلاش می‌نمایند تا نسبت به مقابله با آن اقدام نمایند. لذا این دیدگاه با تاکید بر چارچوب‌های پذیرفته شده در مدیریت بحران به مجموعه اقدامات پس از وقوع سوانح بسنده می‌نماید. ۲-۲- دیدگاه مدرن یا پیشگیرانه: این دیدگاه با پذیرش وقوع سوانح و حوادث تلاش می‌کند تا با بسیج امکانات و تجهیزات و آماده نمودن جامعه با حوادث احتمالی مقابله نماید. در این چارچوب نظری «زندگی با حوادث» و برنامه‌ریزی برای مقابله با آن به عنوان یک اصل پذیرفته شده تلقی می‌گردد. لذا تلاش دولت، برنامه‌ریزان و مدیران سوانح انجام فعالیت‌های پیش‌اندیشیده برای مقابله با حوادث احتمالی است. این دیدگاه ریسک‌مدار بوده و سعی دارد خطرات سوانح و حوادث غیر مترقبه را در محیط‌های زندگی افراد جامعه کاهش دهد و در واقع معطوف به برنامه‌ریزی پیش از بحران می‌باشد. این در

شکل ۱- دیدگاه‌های نظری و فلسفی برنامه‌ریزی و سازماندهی در مدیریت بحران

از مدل‌های متمرکز و غیر متمرکز جهت مدیریت بحران در دنیا وجود دارد که ایران نیز از سیستم مدیریت بحران متمرکز برخوردار می‌باشد. همچنین سازمان‌های مربوطه باید به نحو مطلوبی نسبت به انجام تمهیدات لازم و ضروری و بهبود امور و اوضاع بعد از بروز بحران اقدام به عمل آورند. در یک تعریف اولیه مدیریت بحران به مجموعه اقداماتی اطلاق می‌شود که قبل از وقوع، در حین وقوع و بعد از وقوع بحران جهت کاهش هر چه بیشتر آثار و عوارض آن انجام می‌گیرد. مطابق تعاریف ارائه شده در متون آموزشی مرجع سازمان ملل، مدیریت بحران اصطلاحی است که همه جنبه‌های برنامه‌ریزی برای مقابله و پاسخگویی به بلا یا از جمله فعالیت‌های قبل، حین و بعد از بلا را در بر می‌گیرد. این مفهوم به مدیریت خطر نیز می‌پردازد.

شرایط حاکم بر جوامع و شکل‌گیری فضاهای مختلف جهت برآوردن نیازهای افراد و عدم پیش‌بینی و یا احتمال وقوع برخی حوادث و بحران‌ها ایجاب می‌نماید که بخشی از دانش مدیریت بحران را به صورت عینی‌تر مدنظر قرار دهیم و در طبقه‌بندی زمانی جهت مقابله و مدیریت بحران‌های احتمالی به مجموعه اقدامات و برنامه‌هایی که خاصیت پیشگیرانه دارند و قبل از وقوع سوانح می‌توان آنها را انجام داد اهمیت بیشتری قائل باشیم. انجام این فعالیت‌ها باعث می‌شود تا به جای مدیریت بحران از مفهوم مدیریت ریسک استفاده شود. در مدیریت ریسک مهمترین موضوعی که طرح می‌شود برآورد میزان خطر و تعریف دقیق برنامه‌های پیشگیری است. به نوعی می‌توان مدیریت ریسک را مدیریت پیشگیرانه و آینده‌نگرانه در خصوص مقابله با بحران‌ها تعریف نمود. اگر چه در مدیریت خطر نیز همانند مدیریت بحران پیوسته باید تغییر و تحول صورت گیرد، اما مدیریت خطر در تلاش برای کاهش اثرات خطر، آمادگی در برابر خطر و واکنش به موقع است. برخلاف مدیریت بحران، گرایش مدیریت خطر درونی است نه بیرونی. یعنی هدفش نگهداری و محافظت از اموال و دارایی‌های مادی و حفظ سلامت افراد جامعه است. در واقع مدیریت بحران در انجام وظایف خود ناچار است به شیوه مدیریت خطر بیندیشد.

۴- مفاهیم مرتبط با بافت‌های فرسوده شهری

۱-۴- تعریف و شاخص‌های شناسایی انواع بافت

مطابق مصوبات شورای عالی شهرسازی و معماری کشور بافت کهنه، فرسوده و نابسامان شهری که در هسته مرکزی یا لایه‌های میانی شهرها واقعند و نیازمند دخالت و ساماندهی هستند به لحاظ ویژگی‌های فضایی، کالبدی و ارزشی، همسان نبوده و تعاریف زیر آنها را از هم متمایز می‌کند:
بافت‌های تاریخی: ابنیه و فضایی که قبل از ۱۳۰۰ هجری شمسی شکل گرفته و به ثبت آثار ملی رسیده یا قابلیت ثبت شدن را دارا می‌باشند (مانند مجموعه میدان نقش جهان و پیرامون آن) و تماما واجد ارزش فرهنگی هستند. در مورد اینگونه بافت‌ها، ضوابط و مقررات سازمان میراث فرهنگی و گردشگری ملاک عمل خواهد بود.

بافت قدیم: آن بخش از بافت‌های شهری را شامل می‌شود که قبل از ۱۳۰۰ شکل گرفته ولیکن به دلیل فرسودگی کالبدی و فقدان استانداردهای ایمنی، استحکام و خدمات و زیرساخت‌های شهری علیرغم برخورداری از ارزش‌های هویتی از منزلت مکانی و سکونتی پایین برخوردارند. مداخله در اینگونه بافت‌ها یا سایر بافت‌های شهری متفاوت بوده و اقدامات از نوع بهسازی، روانبخشی و نوسازی خواهد بود که در قالب طرح‌های ویژه به اجرا درخواهند آمد. (تعاریف مندرج در مواد ۶ و ۷ اساسنامه شرکت مادر تخصصی عمران و بهسازی شهری - مصوب هیات وزیران)

بافت فرسوده: بافت فرسوده شهری به عرصه‌هایی از محدوده قانونی شهرها اطلاق می‌شود که به دلیل فرسودگی کالبدی، عدم برخورداری مناسب از

دسترسی سواره، تاسیسات، خدمات و زیرساخت‌های شهری آسیب‌پذیر بوده و از ارزش مکانی، محیطی و اقتصادی نازلی برخوردارند. این بافت‌ها به دلیل فقر ساکنین و مالکین آنها امکان نوسازی خودبخودی را نداشته و نیز سرمایه‌گذاران انگیزه‌ای جهت سرمایه‌گذاری در آن را ندارند، معیارهای اساسی شناسایی و تشخیص اینگونه بافت‌ها در ادامه ارائه می‌گردد.

۲-۴- ویژگی عمومی بافت‌های فرسوده

الف) عمر ابنیه: ساختمان‌های موجود در اینگونه بافت‌ها عمدتاً قدیمی می‌باشد و فقدان استانداردهای لازم، از ظاهر ساختمان قابل تشخیص است. ابنیه این بافت‌ها عمدتاً تحمل مقاومت در مقابل زلزله‌ای با شدت متوسط را ندارد.

ب) دانه‌بندی و تعداد طبقات: ابنیه مسکونی واقع در اینگونه بافت‌ها عمدتاً ریزدانه بوده و اکثر آنها یک یا دو طبقه هستند.

ج) نوع مصالح: مصالح بکار رفته در اینگونه بافت‌ها عمدتاً از انواع خشتی، آجر و

چوب و یا آجر و آهن بدون رعایت اتصالات افقی و عمودی می‌باشد.

د) وضعیت دسترسی‌ها: بافت‌های فرسوده که عمدتاً بدون طرح قبلی ایجاد شده‌اند عمدتاً از ساختاری نامنظم برخوردارند و دسترسی‌های موجود در آنها عمدتاً پیاده می‌باشد به گونه‌ای که اکثر معابر آن بن‌بست یا با عرض کمتر از ۶ متر بوده و ضریب نفوذناپذیری در آنها کمتر از ۰/۳۰ است. مساحت عرصه ابنیه واقع شده در این بافت‌ها کمتر از ۲۰۰ متر مربع می‌باشد.

ه) وضعیت خدمات و زیرساخت‌های شهری: بافت‌های فرسوده به لحاظ برخورداری از خدمات، زیرساخت‌ها و فضاهای باز، سبب و عمومی دچار کمبودهای جدی‌اند.

و) شاخص‌های کیفی: مساله جمعیت‌پذیری بافت‌ها، حریم گسل‌ها، مسیر قنات‌ها و رود دره‌ها و بافت‌های روستایی درون شهری و ... از دیگر مسائلی هستند که در تعیین بافت‌های فرسوده موثر می‌باشند.

۳-۴- شاخص‌های شناسایی بافت‌های فرسوده و آسیب‌پذیر

بافت‌های آسیب‌پذیر بر اساس بلوک آسیب‌پذیر تعریف شده و بلوک آسیب‌پذیر بلوکی است که حداقل یکی از شرایط سه‌گانه زیر را داشته باشد.

الف) بلوکی که دارای حداقل ۵۰ درصد بناهای فرسوده نامناسب به لحاظ زیستی و سکونتی یا آسیب‌پذیر باشد، بناهای فرسوده یا آسیب‌پذیر حداقل یکی از شرایط دوگانه زیر را باید داشته باشد.

۱- بنایی که فاقد سیستم سازه‌ای باشد (سازه بتونی، فولادی یا سازه‌های

آیا می‌دانید که محصولات شرکت آریاک دارای یکسال گارانتی و پنج سال خدمات پس از فروش می‌باشند؟

تنها تولیدکننده تجهیزات کامل اعلام حریق در ایران با مهر استاندارد

شرکت آریاک الکترونیک تهران

تحتانی، قائم و فوقانی) به تشخیص کارشناس رسمی ساختمان.
 ۲- بنایی که در اجرای آن مفاد آیین‌نامه ۲۸۰۰ رعایت نشده باشد یا قابلیت انطباق با آیین‌نامه مذکور را نداشته باشد.
 ب) بلوکی که حداقل ۵۰ درصد املاک آن مساحتی کمتر از دویست متر مربع را داشته باشد.
 ج) بلوکی که حداقل ۵۰ درصد عرض معابر آن (قبل از اصلاحی) بن‌بست و یا با عرض کمتر از ۶ متر باشد یا ضریب نفوذناپذیری آن کمتر از ۰/۳۰ باشد.
 ۴-۴- مدیریت بحران و بافت‌های فرسوده شهری
 با این توصیف کلان از چارچوب‌های حاکم بر مدیریت بحران و مفاهیم بافت‌های فرسوده شهری می‌توان اذعان نمود که در فضاهای شهری استقرار سیستم یکپارچه مدیریت بحران نیازمند نگاه سیستمی است. برخی از فضاهای

شهری نیز نیازمند توجه خاص و ویژه در پهنه شهر می‌باشند. یکی از این مناطق، بافت‌های فرسوده شهرهاست که برنامه‌ریزی دقیق و حساب شده‌ای را برای تامین ایمنی این بافت‌ها طلب می‌نماید. کارایی و پویایی سیستم مدیریت بحران و ارائه خدمات ایمنی و امداد به شهروندان ساکن در این بافت‌ها نیز شرایط خاصی را طلب می‌نماید. برای مقابله با حوادث غیر مترقبه در شهرها توجه به شرایط نیز راهگشا خواهد بود:

- ۱- وضعیت استقرار کاربری‌های شهری به واسطه مطلوبیت و سازگاری کاربری‌ها با یکدیگر
- ۲- شرایط استقرار و وضعیت تاسیسات حیاتی و زیر ساخت‌های شهری اعم از شبکه‌های آب، برق، گاز، ارتباطات
- ۳- نحوه دسترسی به بافت‌های شهری و شبکه ارتباطی شهر به لحاظ سلسله مراتب و قابلیت اطمینان و جایگزینی آنها در هنگام بروز بحران
- ۴- تراکم و وضعیت بافت‌های شهری به لحاظ نفوذپذیری و عمر بناها و تاسیسات موجود.

بافت‌های فرسوده شهری نیز به دلیل دارا بودن شرایط ویژه دارای آسیب‌پذیری بالایی می‌باشند. پتانسیل و ارزیابی خطر حاکم در این بافت‌ها نشان می‌دهد که در زمینه مدیریت بحران و مقابله با حوادث احتمالی به دلیل شرایط زیر توجه به این بافت‌ها ضرورت بیشتری می‌یابد.

- از منظر شهرسازی و فنی و مهندسی

- استفاده از مصالح غیر استاندارد و کم دوام
- بالا بودن عمر بناها و تاسیسات واقع در محدوده این بافت‌ها
- پایین بودن سطح رعایت اصول و ضوابط فنی و مهندسی در ساخت و سازهای واقع در محدوده بافت‌های فرسوده
- باریک بودن عرض معابر و شبکه‌های دسترسی در بافت‌های فرسوده و ایجاد مساله در امر امداد و نجات
- عدم وجود تاسیسات پایه شهری از جمله شبکه‌های اطفاء حریق و امداد و نجات در بافت‌های فرسوده شهری
- فرسودگی تاسیسات زیربنایی و پایه موجود در این بافت‌ها
- وضعیت ویژه طراحی شهری این بافت‌ها
- فشردگی بافت و کوچک بودن مساحت پلاک‌های موجود
- بالا بودن تراکم شهری و ساختمانی در محدوده بافت‌ها

- از منظر اقتصادی

- ارزش پایین زمین و ساختمان به نسبت سایر فضاهای شهری
- استقرار افراد با طبقه درآمدی پایین‌تر در محدوده این بافت‌ها
- کمبود سرمایه‌گذاری‌های زیرساختی و تمایل به انجام آن در محدوده این بافت‌ها

- از منظر اجتماعی

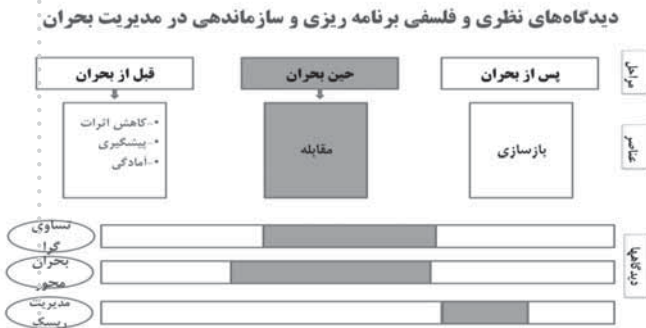
- وضعیت فرهنگی اقشار اجتماعی ساکن در بافت‌های فرسوده (سطح تحصیلات، میزان باسوادی و ...)
 - با این شرایط در زمینه مدیریت بحران در بافت‌های فرسوده ابتدا می‌بایست نگاه و دیدگاه کلان به این موضوع در بافت‌های فرسوده را طراحی و تعریف نمود که حسب شرایط و دیدگاه‌های علمی موجود بیش از اینکه به مدیریت بحران با نگاه پس از بحران در این بافت‌ها نگاه کرد ضرورت دارد نگاه مدیریت ریسک و پیش‌اندیشانه و قبل از بحران به آن داشت. موضوعی که در سوابق مدیریت بحران در ایران تاکنون کمتر به آن پرداخته شده و اخیراً در برنامه‌های چهارم و پنجم توسعه و برنامه‌های دولت مورد اقبال قرار گرفته است.
 - در همین چارچوب در بافت‌های فرسوده شهری ابتدا ارزیابی خطر حاکم در این بافت‌ها ضرورت می‌یابد. استراتژی کاهش خطر در محدوده بافت‌های فرسوده در قالب بررسی ماتریسی شرایط زیر امکان‌پذیر می‌باشد که اجرای آن نیازمند بررسی دقیق و علمی با استفاده از تخصص‌های مختلف می‌باشد:
 - ارزیابی و ترسیم نقشه مخاطرات
 - شناسایی اجزای در معرض خطر
 - تعیین اثرات احتمالی خطر
 - تعیین توانایی‌های مطلوب در زمینه پاسخ به بحران
 - تعیین اولویت‌های برنامه کاهش خطر
- در بررسی میزان آسیب‌پذیری بافت‌های فرسوده شهری، مراحل شناختی آن

برخی از فضاهای شهری نیز نیازمند توجه خاص و ویژه در پهنه شهر می‌باشند. یکی از این مناطق، بافت‌های فرسوده شهرهاست که برنامه‌ریزی دقیق و مناسب شده‌ای را برای تامین ایمنی این بافت‌ها طلب می‌نماید

می‌تواند بر اساس روش New Hanover County انجام گیرد که گام‌های آن به شرح زیر می‌باشد.

گام اول	HAZARD IDENTIFICATION	شناخت مخاطرات
گام دوم	Hazard analysis	تحلیل مخاطرات
گام سوم	Physical Analysis	تحلیل کالبدی
گام چهارم	Critical facilities Analysis	تحلیل امکانات و تاسیسات
گام پنجم	Social Analysis	تحلیل اجتماعی
گام ششم	Economic Analysis	تحلیل اقتصادی
گام هفتم	Environmental Analysis	تحلیل زیست محیطی
گام هشتم	Final Analysis	تحلیل نهایی

شکل ۲- روابط بین عناصر و الزامات مدیریت بحران در بافت‌های فرسوده شهری

۵- قوانین و مقررات مدیریت بحران در بافت‌های فرسوده شهری

در قوانین و مقررات بالادست کشور به موضوع مدیریت بحران در بافت‌های فرسوده توجه جدی شده است که احصاء آنها ترسیم‌کننده چشم‌انداز و نگاه استراتژیک به این موضوع در بافت‌های فرسوده شهری می‌باشد. از جمله این قوانین، مقررات و سیاست‌های تصویب شده می‌توان به اجمال به موارد زیر اشاره کرد:

سیاست‌های کلی نظام در خصوص «پیشگیری و کاهش خطرات ناشی از سوانح طبیعی و حوادث غیر مترقبه» که در تاریخ ۱۳۸۳/۱۲/۱۵ تصویب و ۱۳۸۴/۹/۲۵ ابلاغ گردید و مطابق وظایف و برنامه‌های مجمع تشخیص مصلحت نظام و با هدف استفاده از تمامی پتانسیل‌های موجود در کشور برای مقابله با حوادث احتمالی و پیش‌اندیشی برنامه‌ها و اقدامات لازم در این زمینه در قالب بند ۲-۷ ایمن‌سازی و بهسازی لرزه‌ای ساختمان‌های دولتی، عمومی و مهم، شریان‌های حیاتی و تاسیسات زیربنایی و بازسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده حداکثر تا مدت ۱۰ سال مد نظر قرار گرفته است.

قانون تشکیل سازمان مدیریت بحران کشور مصوب سال ۱۳۸۷ در بند ۸ ماده ۸ این قانون با مضمون «همانگی و نظارت در زمینه ایجاد و گسترش سیستم‌های موثر پیشگیری، مقاوم‌سازی و بهسازی لرزه‌ای ساختمان‌ها، زیرساخت‌ها و ابنیه و شریان‌های حیاتی و مهم و بازسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده، روش‌های اتکالی و جبرانی خسارت نظیر انواع بیمه‌ها، حمایت‌های مالی و سازوکارهای تشویقی، تسهیلات ویژه و صندوق‌های حمایتی با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط مورد توجه قرار گرفته است.

طرح جامع امداد و نجات کشور مصوب ۱۳۸۲ مستند به ماده ۴۴ قانون برنامه سوم توسعه کشور

قانون برنامه چهارم توسعه کشور مواد ۳۰ و ۳۱؛ در ماده ۳۰ و در قالب بخش عمران شهری و روستایی استحکام بخشی ساخت و سازها را به عنوان یک هدف مطرح و دولت را موظف به اقداماتی نموده است. از جمله نوسازی و بازسازی بافت‌های قدیمی شهرها و روستاها و مقاوم‌سازی ابنیه موجود. برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۴-۱۳۹۰ بر احصاء مناطق ویژه نیازمند بهسازی و نوسازی در بافت‌های فرسوده و دسته‌بندی طرح‌های واقع در این مناطق تاکید دارد. همچنین این سیاست در قالب بنده

ماده ۱۹۴ به صورت بهسازی، نوسازی، بازسازی و ایمن‌سازی ساختار کالبدی محیط و مسکن روستایی مبتنی بر الگوی معماری اسلامی - ایرانی با مشارکت مردم، دولت و نهادهای عمومی مد نظر قرار گرفته است.

۶- نتیجه‌گیری

در برنامه‌ریزی و تعریف استراتژی کلان برای مدیریت بحران در بافت‌های فرسوده شهری به دو موضوع الزامات مدیریت بحران شامل سازماندهی، برنامه‌ریزی، استفاده بهینه از منابع، مهارت‌های تخصصی و نیازهای آموزشی و کسب آمادگی و همچنین اجزاء سیستم مدیریت بحران شامل آمادگی، پیشگیری، کاهش اثرات، مقابله (امداد و نجات) و بازسازی می‌بایست توجه شود که کاربست آن می‌تواند مبنای تعریف راهکارهای میان مدت در زمینه مدیریت بحران در بافت‌های فرسوده باشد؛ هدف از طرح این موضوع ارائه یک طرح کلی از نیازهای عمده و اساسی در راستای مقابله با بحران می‌باشد که سیستم مدیریت بحران باید خود را به آنها تجهیز نماید تا بتوان سیستمی کارآمد برای مقابله با حوادث احتمالی در بافت‌های فرسوده و نامقاوم شهری ایجاد نمود. نمودار بالا روابط بین عناصر و الزامات مدیریت بحران در بافت‌های فرسوده شهری را نشان می‌دهد که کاربست این روابط می‌تواند منجر به تدوین برنامه‌ها و سازماندهی نیروها و امکانات مختلف گردد.

رویکرد غالب در تدوین این روابط نگاه مدیریت ریسک و قبل از بحران خواهد بود تا هدف کاهش اثرات ناشی از بروز حوادث احتمالی در ابعاد تلفات انسانی و خسارات اقتصادی محقق گردد و می‌توان انتظار داشت که سیستم مدیریت بحران در بافت فرسوده در قالب عناصر و الزامات، منجر به تدوین برنامه‌های عملیاتی با توجه به شرایط بافت فرسوده گردد. این برنامه‌ها می‌تواند در قالب محورهای زیر تدوین و ملاک عمل مدیران بحران و مدیران شهری به ویژه در شهرهای بزرگ و دارای خطرپذیری بالا گردد:

- برنامه آمادگی در برابر بحران
 - برنامه کاهش اثرات و پیشگیری
 - برنامه پاسخ و واکنش در برابر بحران
 - برنامه بازسازی و بازتوانی
- قطعا تعریف این برنامه‌ها نیازمند تدوین اصولی است که خطوط راهبردی و چگونگی اجرای آن را نشان می‌دهد.

منابع:

عبدالهی، مجید (۱۳۸۳): مدیریت بحران در نواحی شهری، انتشارات سازمان شهرداری‌های کشور، چاپ سوم. ناطقی الهی، فریبرز (۱۳۷۸): مدیریت بحران زمین لرزه در ایران، پژوهشگاه بین‌المللی زلزله‌شناسی و مهندسی زلزله، چاپ اول، تهران.

3- Overview of Disaster Management(1992),Undp,2Edition